

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Ανασκαφή παρά την λίμνη της Δοϊράνης

Χαράλαμπος Ι. Μακαρόνας

doi: [10.12681/makedonika.9127](https://doi.org/10.12681/makedonika.9127)

Copyright © 2016, Χαράλαμπος Ι. Μακαρόνας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μακαρόνας Χ. Ι. (2017). Ανασκαφή παρά την λίμνη της Δοϊράνης. *Μακεδονικά*, 1, 227–235.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.9127>

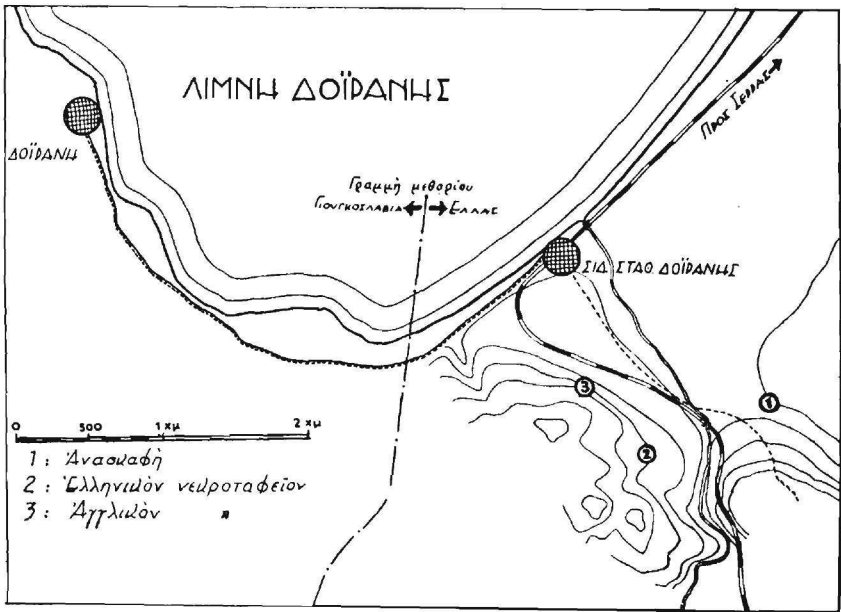
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΙΜΝΗΝ ΤΗΣ ΔΟΪΡΑΝΗΣ

1. Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1936 ὁ πρόσφυξ Εὐφραῖμ Τσιραμπίδης, κάτοικος τοῦ χωρίου Δροσάτου τῆς περιφερείας Δοϊράνης, ἀροτριῶν τὸν ἀγρὸν του, κείμενον πρὸς τὰ Ν. Α. τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Δοϊράνης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τούτου (βλ. εἰκ. 1),¹⁾ προσέκρουσεν εἰς ἑρείπια ἀρχαίου κτηρίου, τοῦ ὁποίου τὸ δάπεδον ἦτο ἐστρωμένον διὰ μωσαϊκῶν, ὑποθέσας δέ, ὅτι κάτωθι τοῦ δαπέδου ἐκρύπτετο θησαυρός, ἤρχισεν ἀναμοχλεύων νὰ ἀποσπᾷ τεμάχια συμπαγῆ ἐκ τῆς στρώσεως τῶν μωσαϊκῶν καὶ νὰ ἀνασκάπτῃ τὸ ὑπέδαφος. Εὐτυχῶς ἐγένετο ἀντιληπτὸς ἐγκαίρως ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, αἵτινες ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν. Κατόπιν σχετικῆς ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας μετέβην ἐπὶ τόπου κατὰ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἰουλίου καὶ ἐνήγησα μικρὰν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ μερικὴ ἀποκάλυψις τοῦ κτηρίου. Καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς κατόψεως τῆς παρατιθεμένης εἰς τὴν εἰκόνα 2 πρόκειται περὶ ὀρθογωνίου τετραπλεύρου οἰκοδομήματος διαστάσεων ἐσωτερικῶν 7,30 × 10,45 μ., τοῦ ὁποίου ἡ ἑτέρα τῶν στενῶν πλευρῶν — ἡ Β. Δ. — κλείεται δι' εὐμεγέθους κόγχης ἡμικυκλικῆς, μορφουμένης διὰ μικρᾶς ἀποκλίσεως τῶν ἄκρων εἰς ἐλαφρῶς πεταλοειδῆ σχῆμα. Εἰς τὴν ἄλλην, τὴν ἔναντι τῆς κόγχης, στενὴν πλευρὰν ὑπάρχει ἄνοιγμα θύρας 1,52 μ. Ἄλλαι δύο θύραι στενώτεραι εἶναι ἀνεφγμέναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰς μακρὰς πλευράς· καὶ ἡ μὲν κατὰ τὴν Ν. Δ. πλευρὰν, γειτνιαζούσα πρὸς τὴν κόγχην, ἔχει ἄνοιγμα 1,14, ἡ δὲ κατὰ τὴν Β. Α., κειμένη περίπου κατὰ τὸ μέσον τοῦ τοίχου, ἔχει μόνον 0,80. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην προέχει τοῦ δαπέδου τοῦ οἰκοδομήματος, ἐτοποθετήθη πρὸς τὰ ἔσω μικρὸς κτιστὸς ἀναβαθμὸς, ἐπικεκαλυμμένος διὰ μαρμαρίνης πλακὸς ἀδρότατα εἰργασμένης.

Τὸ πάχος τῶν τοίχων ποικίλλει μεταξύ 0,62 - 0,70 μ. Ἐξαιρετικῶς κατὰ τὴν κόγχην φθάνει τὰ 0,88. Ἡ θεμελίωσις ἦτο χαυτέρα (0,92 μ.), ἐξέχουσα πρὸς τὰ ἔξω. Οἱ τοῖχοι τώρα πρὸς μὲν τὴν κόγχην εἶναι κατεστραμμένοι, πρὸς δὲ τὴν Ν. Α. πλευρὰν σώζονται εἰς ὕψος μέχρι 0,80 μ.

1. Τὸ σχέδιον τῆς εἰκ. 1 ἐσχεδιάσθη κατὰ τὸν ἀγγλικὸν στρατιωτικὸν χάρτην 1 : 20,000. Ἡ θέσις τῆς ἀνασκαφῆς ἐσημειώθη μετὰ σχετικῆς βεβαίως ἀκριβείας.

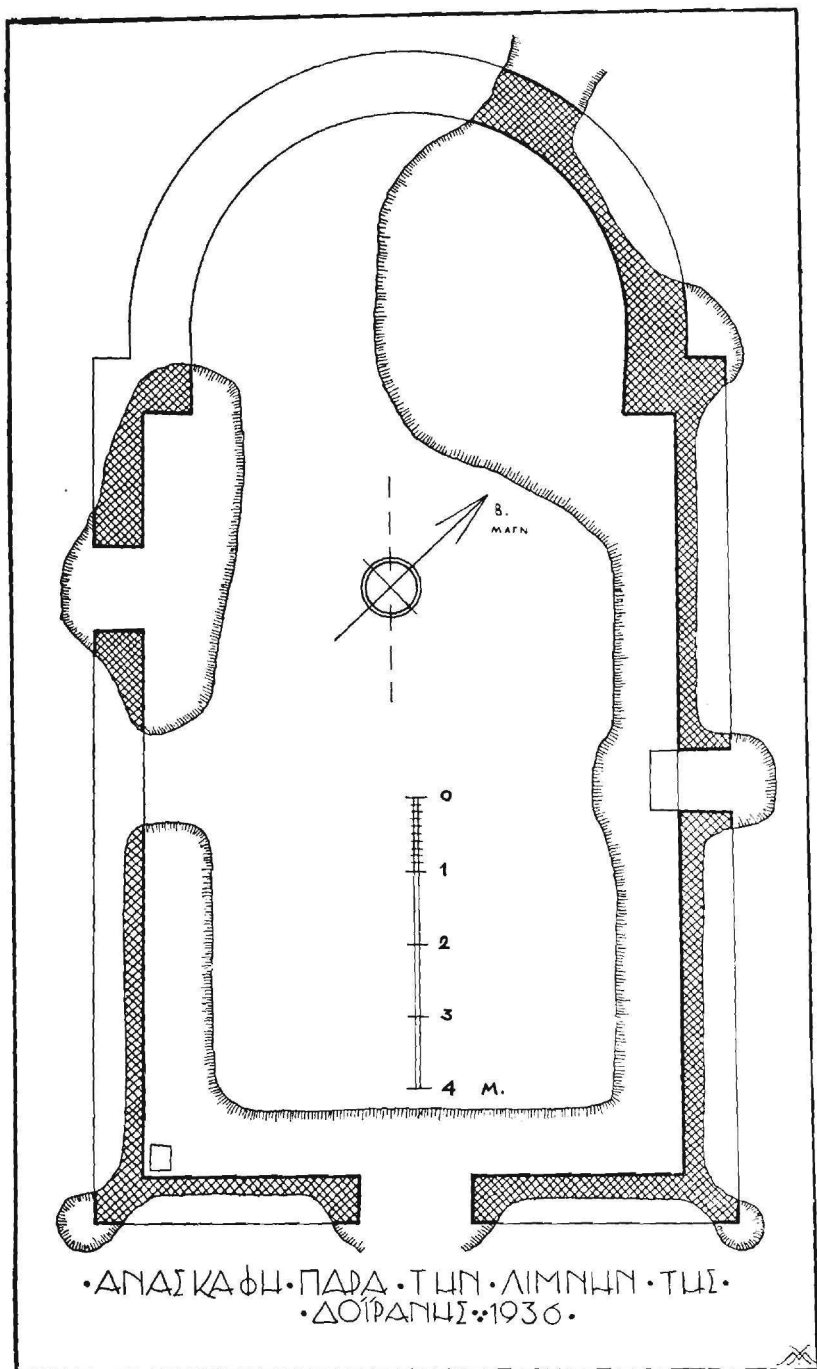
Ἡ τοιχοδομία συνίσταται ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ κονιάματος πτωχοῦ εἰς περιεκτικότητα ἀσβέστου. Ἐν τούτοις παρὰ τὴν εὐτέλειαν ταύτην, δεδομένα τινά, ὡς μικρὰ ἐξοχή (πατούρα) 2,5 περίπου ἔκτμ. παρὰ τὴν βᾶσιν τῶν τοίχων, ὡς καὶ ἀρκετὰ μικρὰ τεμάχια πλακῶν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου 2-3 ἔκτμ. πάχους, σποράδην εὐρεθέντα κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἀποτελοῦν ἐνδείξεις, ὅτι αἱ ἐσωτερικαὶ ἐπιφάνειαι τῶν τοίχων ἦσαν μέχρις ὕψους τινὸς ἐπικεκαλυμμένα δι' ὀρθομαρμαρώσεως.

Εἰκ. 1. Χάρτης τῆς πρὸς νότον τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης περιοχῆς

Τὸ δάπεδον καλύπτεται ὑπὸ μωσαϊκῶν ἐκ μαρμαρίνων, λιθίνων καὶ κεραμίνων ψηφίδων κυβοσχημῶν, χρωμάτων λευκοῦ, φαιοχρόου, βαθυκυάνου καὶ ἐρυθροῦ. Τὸ ὑπόστρωμα εἶναι κατεσκευασμένον μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν: κατὰ πρῶτον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους ἐστρώθη κονίαμα 6-7 ἔκτμ. πάχους ἐξ ἄμμου καὶ ὀλίγης ἀσβέστου· ἀκολούθως ἐπετέθη δεῦτερον στρώμα κονιάματος 7,5 ἔκτμ., πλουσιώτερον εἰς περιεκτικότητα ἀσβέστου· τοῦτο δὲ τέλος ἐκαλύφθη ὑπὸ τρίτου στρώματος 5,5 ἔκτμ. πάχους ἐξ ἰσχυροῦ ἀσβεστοκονιάματος περιέχοντος καὶ τρίμματα κεράμων (κορασάνι), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐνεπήχθησαν αἱ ψηφίδες.

Ἡ διακόσμησις τοῦ δαπέδου ἐγένετο μὲ πολλὴν φροντίδα· εἶναι δ' ἀμέσως καταφανῆς ἡ ἀρμονία τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων πρὸς τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον περικλείει τὸν χώρον. Εἰς τὸ δάπεδον τοῦ κυρίως χώρου — τοῦ τετραγώνου — τὰ ψηφιδωτὰ εἶναι μὲν λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποτριβῆς ἐκ τῆς

Εικ. 2. Κάτοψις του άνασκαφέντος κτηρίου

πολυχρονίου χρήσεως πολὺ ἐφθαρμένα, ἐν τούτοις δύναται τις εὐκόλως νὰ διακρίνη, ὅτι ἦσαν μόνον γεωμετρικῶν εὐθυγράμμων σχημάτων· ὁ γεωμετρικὸς οὗτος διάκοσμος ἐξικνεῖται μέχρι τῆς γραμμῆς, τῆς ἐνούσης τὰ ἄκρα τῆς κόγχης. Ἐκεῖθεν ὁμως τὸ θέμα ἀλλάζει.) Τὸ ἡμικυκλικὸν δαπέδον τῆς κόγχης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεχθῆ τὸν τοιοῦτον γεωμετρισμόν. Ἐπροτιμήθη λοιπὸν τὸ προσφιλέστατον κατὰ τοὺς ὠμαίκοις — ὡς καὶ κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς — χρόνους φολιδωτὸν κόσμημα, τὸ ὅποιον καθ' ὃν τρόπον εἶναι διατεταγμένον (αἱ κυρταὶ πλευραὶ τῶν φολίδων τῶν φύλλων διευθύνονται πρὸς τὸ ἡμικύκλιον τῆς κόγχης) δηλώνουν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐξαίρουν τὸ ἡμικυκλικὸν σχῆμα. Ἐξαίρετα ἐκπληροῖ τὸν προορισμόν της καὶ ἡ γιγλάνδα μὲ τὰ κισσόφυλλα, ἣτις περιθέουσα τὴν κόγχην μὲ ἀρμονικὴν γοργότητα, συντελεῖ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν δῆλωσιν τοῦ χώρου. (Βλ. εἰκ. 3 καὶ 4.)

Κατὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ δαπέδου εὐρέθη ὀπῆ τετραγώνου, πλάτους $\pm 0,30$ καὶ βάρους $0,36$ μ., ἐπιμελῶς ἐπενδεδυμένη δι' ὀπτοπλίνθων. Πιθανὴν ἐρμηνείαν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς παρέχει ἡ κλίσις τοῦ δαπέδου κατὰ τὴν διαγώνιον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Κατεσκευάσθη δηλ. ἡ ὀπῆ αὕτη διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς πρόχειρος συλλέκτης τῶν ὑδάτων, μὴ δυναμένων ἄλλως νὰ ἐξέρχωνται διὰ τῶν θυρῶν. Κατὰ χώραν εὐρέθη καὶ τετραγώνου μαρμαρίνη πλάξ, χρησιμεύουσα ὡς κάλυμμα τῆς ὀπῆς.

Τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων εἶναι ἡμίτομον περιπτου μαρμαρίνου κιονοκράνου, ἀνήκοντος εἰς διπλοῦν κιονίσκον. Ὡς φαίνεται ἐν τῇ εἰκ. 5 ἀποτελεῖται τοῦτο ἐξ ἄβακος καὶ ἐχίνου τομῆς κυματοειδοῦς. Εἰς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν φέρει τετραγώνου τόρμον, εἰς δὲ τὴν κάτω ἀναθύρωσιν πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κιονίσκου. Ἡ ἐργασία εἶναι ἀμελῆς καὶ ἀδρά. Εὐρέθη πλησίον τοῦ Β. Α. τοίχου, ἀνῆκε δὲ πιθανῶς εἰς δίλοβον παράθυρον, ἀνεωγμένον ποτὲ ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου.

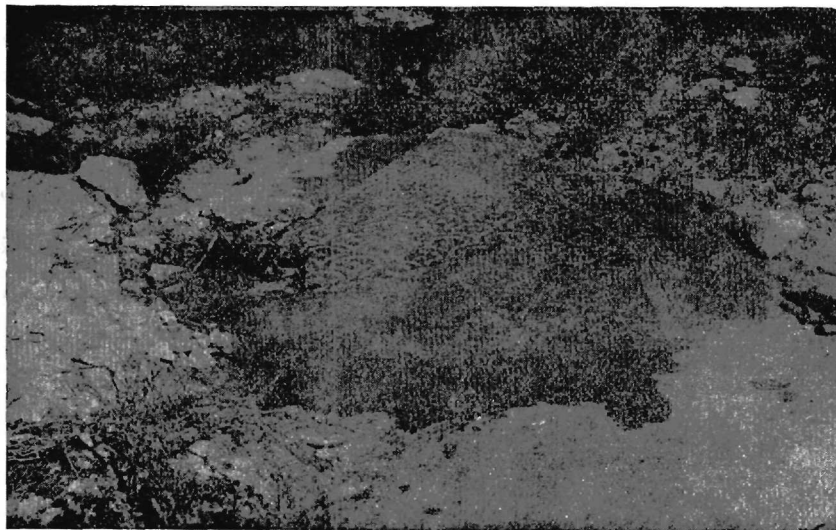
Ἄλλα εὐρήματα κινητὰ — πλὴν μικρῶν τινων καὶ ἀσημάντων θραυσμάτων πηλίνων καὶ ὑαλίνων ἀγγείων, ἐξ ὧν οὐδεμίαν χρονολογικὴν ἔνδειξιν ἠδυνήθημεν νὰ ἀποκομίσωμεν — δὲν εὐρέθησαν. Ἄλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς κεραμώσεως δὲν ἐδιδάχθημεν· μὲ τὰ εὐρεθέντα μικρὰ θραύσματα πηλί-

1. Ἡ ἔννοια τοῦ ὀργανικοῦ συνόλου, τὸ ὅποιον ἀποτελοῦν τὸ κύριον οἰκοδόμημα μετὰ τῆς κόγχης, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐπηρεασθῆ ἐκ μόνης τῆς διαφορᾶς τῆς διακοσμῆσεως τῶν δαπέδων.

Τὸ κόσμημα αὐτόνομον ἔχει ἐντελῶς ἀφηρημένην ἔννοιαν. Δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν ἀποτελεῖ κόσμημα. Ἡ συνάρτησις του πρὸς τὸν διακοσμητικόν χώρον ἐκφράζει τὸ νόημα καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου καὶ κατὰ συνέπειαν παράγει τὴν αἰσθητικὴν ἀξίαν. Εἰδικῶς διὰ τὸ φολιδωτὸν καὶ διὰ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις διακοσμητικὴν του ἀξίαν βλ. ὅσα διδακτικώτατα παρετήρησε ὁ καθηγητὴς Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ, Ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τῆς Φιγαλείας, Ἄρχ. Ἐφημερίς 1933 σελ. 20 σημ. 5.

νων κεράμων δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀναπαραστήσωμεν τοὺς στρωτῆρας καὶ καλυπτῆρας.

2. Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην περιγραφὴν τοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον, σημειωτέον, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδομένων φαίνεται νὰ ἦτο αὐτοτελὲς (βλ. τὴν κάτωσιν τῆς εἰκ. 2), προβάλλει ἀμέσως τὸ ζήτημα εἰς ποίαν ἐποχὴν ἀνήκει τοῦτο καὶ διὰ ποίαν χρῆσιν ἦτο προωρισμένον.

Εἰκ. 3. Μερικὴ ἄποψις τῆς κόγχης

Τὰ ἐπὶ τοῦ δαπέδου κοσμήματα, ἰδίως τὰ γεωμετρικὰ καὶ τὰ φολιδωτά, εἶναι κοινὰ καὶ κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν καὶ κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν περίοδον. Ῥωμαϊκὸν κόσμημα ἀναμφιβόλως εἶναι καὶ ἡ γιρλάνδα μὲ τὰ κισσόφυλλα,¹⁾ διατηρούμενον καὶ μάλιστα συνηθέστερον ἐμφανιζόμενον κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους. Ἄλλ' ἐνῶ κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν περίοδον μᾶλλον σπανίζει, κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους εἶναι κοινότατον, τὸ συναντῶμεν δὲ εἰς τὰς πλείστας βασιλικάς, εἰς ὅσας ἔχομεν ψηφιδωτὰ δάπεδα, ὡς π. χ. εἰς τὴν βασιλικὴν Θεοτόκου τοῦ Πηλίου,²⁾ εἰς Λοκρίδα, βασιλ.

1. Βλ. προχ. S. REINACH. Répert. de la peinture 208₃, 353.

2. Annual of the British School XIII (1906/7) σ. 320, πίν. 10.

Δαφνουσίων, ¹⁾ εἰς Ἐπίδauρον, ²⁾ Ν. Ἀγγίαλον, ³⁾ Στόβους, ⁴⁾ Μυτιλήνην ⁴⁾ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν τούτοις ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παλαιοχριστιανικοῦ ναοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητον· ἡ κάτοψις, ὁμοία τῆς ὁποίας δὲν συναντᾶται, καθ' ὅσον γνωρίζω, εἰς παλαιοχριστιανικοὺς ναοὺς, καὶ ἡ πρὸς τὰ Β. Δ. διεύθυνσις τῆς κόγχης εἶναι ἐνδείξεις σαφέσταται. Πρόκειται λοιπὸν πιθανώτατα περὶ κτηρίου ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, μὴ ἀφισταμένης ἴσως μεγάλως τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Ὁ χαρακτήρ τοῦ κτηρίου εἶναι προφανῶς δημόσιος ἢ λατρευτικός.

Ὁ καθηγητῆς κ. Σ. Πελεκίδης εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἀνακοινώσῃ, ὅτι παρόμοια οἰκοδομήματα, μὲ μικροτέραν κόγχην ὅμως, ἀναγόμενα εἰς τὸν 3ον καὶ 4ον ἴσως αἰῶνα μ. Χ., ἔχει εῖρει ἀρκετὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατέχει δ' ἐνδείξεις ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν ἦτο λατρευτικός. Τρία τοιαῦτα, δυνάμενα νὰ θεωρηθῶν ὡς μικρὰ ἱερὰ (aediculae), εὐρέθησαν κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ Σαραπείου.

3. Οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ἐργάται τῆς ἀνασκαφῆς μὲ ἐπληροφόρησαν, ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν, ἔνθα ἀπεκαλύφθη τὸ κτήριο, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, πολλακίς κατὰ τὸ παρελθὸν εὐρέθησαν σποράδιον λιθάραι καὶ ἐρείπιοι τοῖγοι. Ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ προβῶ εἰς σχετικὰς ἐρεῦνας, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μου ὁ τόπος ἦτο ἐσπαρμένος δι' ἀραβοσίτου. Αἱ πληροφορίες ὅμως δὲν μοῦ ἐφάνησαν ἀβάσιμοι· ἡ παρὰ τὸ εὐφορον τοῦ ἐδάφους καταφανῆς ἰσχύτης τῶν σπαρτῶν εἰς τινα σημεῖα ἐπρόδιδε τὴν εἰς μικρὸν βάθος ὑπαρξίν ἐρειπίων. Τὸ ἴδιον φαινόμενον παρατήρησα καὶ εἰς τὸν χώρον, τὸν ὁποῖον ἀνέσκαψα. Ἐπιτρέπεται λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν ἐνταῦθα μιᾶς πόλεως. Ποία ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι αὕτη;

Ἀνέκαθεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δοϊράνης δύο εἶναι αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀναζητοῦνται: ἡ **Ταυρίανα** καὶ ἡ **Δόβηρος**. Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, διότι κυρίως δὲν πρόκειται περὶ πόλεως, ἀλλὰ περὶ ἀπλοῦ ῥωμαϊκοῦ σταθμοῦ, σημειουμένου μόνον ἐν τῇ Tabula itineraria Peutingeriana (Tauriana xx), διὰ τὸν ὁποῖον μάλιστα δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ ἀντιρροήσεις εἰς τὴν ταῦτισίν του πρὸς τὴν σημερινὴν σερβικὴν Δοῖ-

1. Α. ΟΡΛΑΝΔΟΣ, Byzantion v (1929/30) σ. 222 εἰκ. 9.

2. Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, Ἀρχ. Ἐφημ. 1918 σελ. 185 εἰκ. 28, σ. 188 εἰκ. 34. Ὁ Καββαδίας ὑπέθεσεν, ὅτι πρόκειται περὶ βασιλικῆς τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς· ὅτι πρόκειται περὶ παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς ἔδειξεν ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Ἀρχ. Ἐφημ. 1929, 198.

3. Γ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Π. Α. Ε. 1931 σελ. 37, πίν. Α.

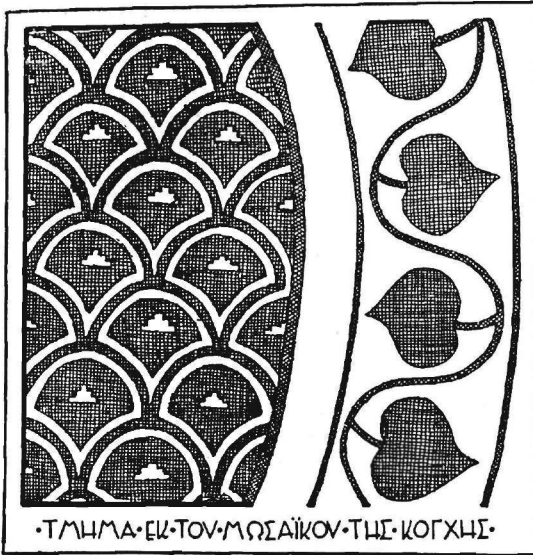
4. ΜΑΝΟ - ΖΙΣΣΙ, Starinar 1933/34, 250 εἰκ. 8.

5. Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, Ἀρχ. Δελτίον 13 (1930/31) σελ. 21 εἰκ. 15.

ράνην. ¹⁾ Πρέπει λοιπὸν νὰ διευθύνωμεν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὴν Δόβηρον. Αὕτη, πόλις παλαιὰ παιονική, μνημονεύεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἄναφερόμενος οὗτος εἰς τὴν κατὰ τῆς Μακεδονίας ἐν ἔτει 429 (ἐπὶ Περδίκκου τοῦ Β΄) ἐκστρατείαν τῶν Θρακῶν, διηγεῖται (II 98-100) ὅτι ὁ βασιλεὺς Σιτάλης μετὰ τῆς στρατιᾶς του, ἐκ τῆς χώρας τῶν Ὀδρουσῶν ὀρμηθεὶς, διῆλθε τὸ ὄρος Κερκίνην (νῦν Μπέλες), ἐκεῖθεν δέ, ἔχων ἐν δε-

ξιᾷ μὲν τοὺς Παίονας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τοὺς Σιντούς καὶ Μαιδούς, ἔφθασεν εἰς τὴν **Δόβηρον τὴν παιονικήν** ²⁾ ἀφοῦ διέτριψεν ἐνταῦθα ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα παρασκευαζόμενος, εἰσέβαλε κατόπιν εἰς τὸ κράτος τοῦ Περδίκκου, καταλαβὼν κατὰ πρῶτον τὴν Εἰδομένην, ἔπειτα δὲ ἄλλας πόλεις.

Οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων συγγραφέων, βασιζόμενοι εἰς τὸ σύντομον τοῦτο «ὀδοιπορικὸν» τοῦ Σιτάλκου, ἀνεξήτησαν κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς Δοϊράνης τὴν Δόβηρον. Οὕτω ὁ

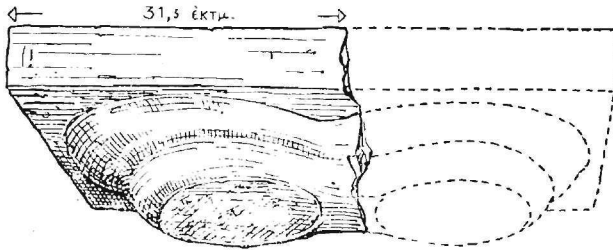
Εἰκ. 4. Διακόσμησις τοῦ δαπέδου τῆς κόγχης

1. Βλ. TOZER, Highlands of Turkey I, 377. LEAKE, Travels in northern Greece III, 440. SCHAFFARIK, Wien. Jahrbücher 46, 55. CASSON, Macedonia, Thrace and Illyria 47. PHILIPPSON, ἐν PÄULY-WISSOWA, R. ENZ. V, 1249-50 (ἐν λ. Doberus). Πρβ. καὶ ΔΗΜΙΤΣΑΝ, Ἀρχ. γεωγρ. Μακεδονίας II, 200.

2. Ἐκτοτε ἡ Δόβηρος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος V, 331 frg. 36, τοῦ ποιητοῦ Ἀδδαίου, Anthologia Palatina IX, 300, τοῦ Κλ. Πτολεμαίου, III, 12, 25 (Δήβορος), τοῦ Στ. Βυζαντίου ἐν λ., τοῦ Ἱεροκλέους, Συνέκδημος 639, τοῦ Ζωσίμου, I, 43 καὶ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, περὶ θεμάτων, ἐκδ. Βόννης, II, 49 (Διόβουρος). Κατὰ τὸν LUC HOLSTEIN, (παρὰ Desdevises - du - Dezert Geogr. anc. de la Macéd. 324) αὕτη κατὰ τὴν ὀωμαλοκρατίαν ἀπετέλεσε τὴν Colonia Claudia. Ἐκ δὲ τοῦ LEQUIEN (Oriens Christianus 75) πληροφορούμεθα, ὅτι κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν ἦτο ἔδρα ἐπισκόπου. Ἡ πόλις λοιπὸν αὕτη, ζήσασα τοῦλάχιστον μίαν καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα, φαίνεται, ὅτι ἦτο — τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν — ἀρκετὰ σημαντικὴ.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ μόνον ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Θουκυδίδου (II, 98) παρεχομένη πληροφορία, ὅτι ἡ Δόβηρος μετωνομάσθη κατόπιν εἰς *Γέβρην*, δὲν φαίνεται πιστευτή. Ἐὰν *Γέβρη* = ἡ *Βέργη* τοῦ Στράβωνος, ὅπερ πιθανώτατον, τότε αὕτη

Leake τὴν τοποθετεῖ εἰς τὴν Δοῖράνην ἢ τὰ περίχωρα τῆς Δοῖράνης¹⁾ πρὸς βορρᾶν ποῦ τῆς Δοῖράνης τὴν ἀναζητεῖ ὁ Döll,²⁾ τὴν ταυτίζει πρὸς αὐτὴν ὁ Desdevises - du - Dezert,³⁾ κατὰ τὰ περίχωρα πάλιν τῆς Δοῖράνης τὴν τοποθετεῖ ὁ Δήμιτσας, συμφωνῶν μετὰ τῶν Müller, Born καὶ Gieseke.⁴⁾

Εἰκ. 5. Κινόκρανον διπλοῦ κιονίσκου

“Οἱ αἱ γῶμαι αὐταὶ⁵⁾ εἶναι εἰκασίαι μᾶλλον, στηριζόμεναι κυρίως εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Θουκυδίδου· οὐδὲν ἀρχαιολογικὸν γεγονός ὑπεστήριξεν αὐτὰς μέχρι τοῦδε.” Ἡδη ὁμως, ὁπότε ἔχομεν πρὸ ὀ-

φθαλμῶν τοιοῦτο γεγονός, νομίζω, ὅτι δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν ἐδῶ, εἰς τὴν περιοχὴν δηλ. ἔνθα ἐγένετο ἡ ἀνασκαφή, τὴν Δόβηρον.

πρέπει ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄλλη πόλις, διότι κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 331 frg. 36): *ἐν τοῖς Βισαλίαις ἀνά ποταμῶν ἴστυ τὸν Στρυμόνα καὶ ἡ Βέργη ἴδονται, κώμη ἀπέχουσα Ἀμφιπόλεως περὶ διακοσίους σταδίους*. Περὶ σχετικῶς τὸν οἰκτεῖον χάρτην τοῦ MÜLLER ἐν τῇ παρὰ DIDOT ἐκδόσει τοῦ Ἰπτολεμαίου, ὡς καὶ M. DÖLL, *Studien zu Geographie des alten Makedoniens* (Programm des kgl. alten Gymnasiums zu Regensburg f. d. Studienjahr 1890/91) σ. 53.

1. Travels in northern Greece 111, 144.
2. Studien zu Geographie d. alten Makedoniens 45 κ. ἑ.
3. Géogr. anc. de la Macédoine 324.
4. ΔΗΜΙΤΣΑ, Γεωγρ. 11, 198.

5. Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἀντιρρήσεις, ὡς τοῦ KIEPERT, *Formae orb. ant.*, τοποθετοῦντος τὴν Δόβηρον κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν πηγῶν τοῦ Πόντου (Στρούμιτσα), παραποτάμου τοῦ Στρυμόνος, τοῦ SCHAFFARIK, *Wien Jahrbücher* 46, 45 (Doberus ist die Doppelstadt Dibre am Drin) καὶ τινῶν ἄλλων, περὶ ὧν βλ. ΔΗΜΙΤΣΑΝ ἑ.ά.

Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα Δοῖράνη ὁ ΣΒΟΡΩΝΟΣ, *L'hellénisme ptimitif de la Macédoine* (Διεθν. Ἐφημ. Νομισματ. Ἀρχαιολ., XVII [1918-19]) σ. 20, ὑποθέτει τὰ ἑξῆς: «... ce lac et le pays qui l'environne s'appelle aujourd'hui *Δοριάνη, Δοράνη, Δοῖράνη*, Dorijan, Dojran, nom dans lequel on peut reconnaître des vestiges du nom du pays *Δερρώνια* des *Δερρώνες* (*Δερρᾶν* et *Δερᾶν* des cod. d'Et. de Byz., s. v. *Δερραῖοι*) d'autant plus que les mots grecs *δέρρις, δέρριον, δέρος* sont écrits aussi *δορά*, peau (cf. aussi les noms *Τερρώνη* et *Τορρώνη*). Ce serait donc le pays des hommes portants des peaux (*δέρη, δοράς*), ce qui correspond à la réalité, car pour tous les paysants de cette région froide de la Macédoine, la nécessité s'est conservée aujourd'hui encore, de se vêtir de peaux ».

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν φαίνεται τόσο πιθανὴ ὅσον ἡ ὑποψία ὅτι τὸ ὄνομα προῆλθεν κατὰ τινὰ τρόπον ἐκ τοῦ *Δόβηρος* (DÖLL, *Studien z. Geogr. d. alt. Makedoniens* σ. 48).

Ἡ γνώμη μου αὕτη βεβαίως δὲν ἐχτίθεται χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν· τὸ ἀρχαιολογικὸν «γεγονὸς» εἶναι ἀκόμη πτωχὸν εἰς ἀποδεικτικὰ τεκμήρια· εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουσι συστηματικαὶ ἀνασκαφαί, αἱ ὁποῖαι, ἐὰν ἡ γνώμη μου ἤθελεν δικαιωθῆ, θὰ εἶχον τόσην σημασίαν, ὅσον εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον συγκεντρώνουν αἱ προσδοκίαι ἐξ ἐνδεχομένης ἀποκαλύψεως στρώματος παιονικοῦ τοῦ Ε' τοῦλάχιστον π. Χ. αἰῶνος.

Θεσσαλονίκη

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ι. ΜΑΚΑΡΟΝΑΣ